

Foto Stelian Petrescu

Grădini cu apă la Palatul Cotroceni

Casele mele de vis

Visul vieții oricărei femei e să aibă o casă a ei. N'are aface cât de mică și de smerită, numai să fie într'adevăr a ei, cuibul, adăpostul, retragerea.

Încă de copil, îmi clădeam în inchipuire casa — o vedeam cu deosebite fețe, pentrucă de-atunci eram o visătoare; icoane mândre îmi umpleau sufletul, dar doream să și înfăptuesc. Singure vedeniile nu-mi erau de ajuns și voiam să zidesc, să fac, să împlinesc.

O soră, mai mică decât mine cu un an, era statornicul meu tovarăș și cu ea îmi împărțeam visurile și împreună cu această soră mi-am ridicat întâia mea căsuță de vis. Oricât de fără noimă ar părea, am înjgheat-o dintr'un dulap asvârlit pe care un servitor bătrân și ciudat al familiei ni l-a pus la îndemână — nu mai mi-aduc aminte cum.

Am așezat dulapul cu pricina într'un loc ferit între tufișuri, i-am pus un acoperiș de pae și i-am zugrăvit o inimă mare pe ușa lui verde. Zugrăveala s'a scurs, așa că inima s'a făcut o inimă sângerândă, iar noi ședeam în ascunzătoarea aceea fără rost și îngustă, mână în mână, visând visuri.

Lucrul se petrecea în copilăria mea.

Principesele și reginele sunt firește sortite să trăiască în palate păzite de sentinele și polițiști, case mari cu încăperi multe, impersonale din pricina întinderii și din pricina atâtor oameni de serviciu trebuincioși pentru ținerea în bună rânduială a unor clădiri atât de puternice. Tocmai de aceea poate, visurile mele se îndreptau toate spre căsuțe de tară, adăposturi ușoare indiene, spre clădiri negândite de puțintele, cu acoperișuri de stuf și împresurate de grădini în care orice feluri de flori ar crește din plin.

Visurile acestea ale copilăriei mele au venit cu mine în țara care m'a înfiat și deși Cotroceni a fost reclădit pentru noi și schimbat într'o casă mare și tihnită, mi-am pus deoparte o mică sumă

de bani și am făcut un bordeiu în grădină, copia întocmai a unei colibioare văzută într'un sătuc sărman. Era încununat cu un acoperiș foarte larg de coceni zdrențuiți, iar în curtica lui de-o palmă am sădit căpșuni, trandafiri și mărgăritărel. Aici mi-am făcut obiceiul să mă joc cu copiii, când erau mici. Eram foarte fericiți în bordeiul nostru.

Dar cu anii ambițiile mele s'au mărit. Inchipuirea mi-era plină de povești. Eu nu creșteam odată și visurile mele mă căutau încă, așa că am ajuns la gândul unei case în vârful pomilor. Am ridicat-o în pădurea Sinăei și mulți ani „Cuibul Principesei” a fost o desfătare pentru toți: o colibă de nimica din trunchiuri de copac spânzurată între câțiva brazi uriași. Nu puteai să ajungi la ea decât suind treptele prăpăstioase ale unui turn de lemn, de unde se lăsa un pod atârnat. Odată de cealaltă parte puntea aceasta putea fi ridicată și casa mea era ca o cetate care nu mai putea fi luată. Ea era cocoțată chiar în marginea unei coaste drepte și peste creștetele copacilor puteam să mă uit dedesupt în vale.

Locuința aceasta de pomi avea două încăperi: o bucătărioară și pridvoare acoperite de ambele laturi. Am chivernisit-o cu iubire și multe ceasuri fericite am petrecut acolo, între pământ și cer.

Cuibul a dăinuit până după războiu, când într'o noapte, pe-o furtună groaznică, s'a prăbușit odată; dar trebuie să recunosc că îl dădusem uitării încă dinaintea acelei zile de groază...

Aveam o patimă într'adevăr românească după o bucată de pământ al meu. Fără îndoială că tot ce era al soțului meu era și al meu, atât cât a trăit el, dar trebuia să fie altceva să stăpânesc un lucru numai eu, un lucru pe care să-l pot îndrepta, schimba, chivernisi și așeza potrivit cu totul dorințelor mele, fără să am să cer voia cuiva; având o inchipuire vie mi-era dor să creez.

Și s'a întâmplat ca, într'o bună zi, un bătrân

boer pe care nu-l întâlnisem niciodată, să aibă pe neașteptate straniul gând să-mi lase mie mica și vechea lui vilă ascunsă într'un parc aproape uitat.

Aceasta era în zilele Regelui Carol, iar Regele Carol avea principii aspre și stătea la îndoială să

stâlpi scurți pe marginea unui pridvor larg, dar... n'aveam bani! Și a trebuit să aștept.

Când e la mijloc o principesă lucrul pare ciudat, dar Regele Carol avea idei aspre în materie de educație. Tinerii nu trebuiau răsfățați, să-și închi-

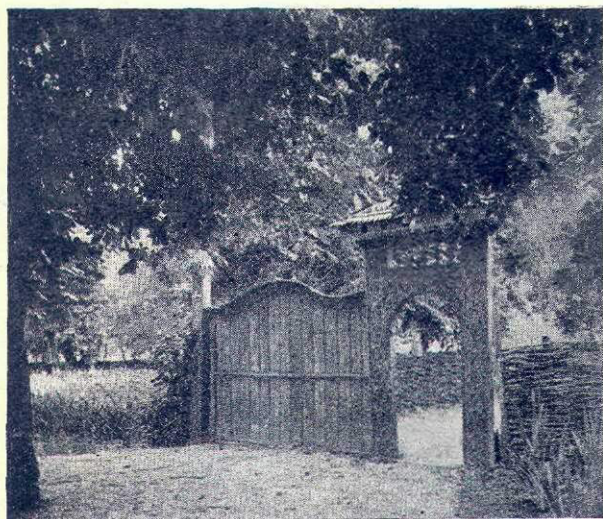

Foto Stelian Petrescu

Copăcenii : Poartă

imi îngădă să primesc darul. Zile întregi s'au legănat în cumpănă „da” și „nu” ale lui, și tremuram de teamă să nu fie în cele din urmă „nu”.

Dar bătrânul domn Filipescu dorea a avea să ajung stăpâna vechiului loc uitat. Cred că era legat cu inima de Copăceni și că își mistuise acolo visul tinereții. Neavând coboritori deadreptul se gândise că eu, la care-mi plăcea să rătăcesc prin parcul crescut cu burueni și curmee, aveam să țin în mai mare cinste bătrânul colț decât nepoții și nepoatele.

În cele din urmă, familia d-lui Filipescu neavând nimic de zis, Regele Carol s'a învoit a fi luat de furtunosul dor să stăpânesc ceva într'adevăr al meu, și Copăcenii a ajuns al meu!

Bucuria mea nu se poate zugrăvi. Nu mai era vorba de un biet bordeiu sau de o căsuță de lemn indiană spânzurată deasupra pământului, ci de o casă adevărată și tare în care puteam să trăesc.

Deocamdată ea n'avea înfățișarea tocmai pe care i-o doream, arăta prea gătită, prea a vilă; idealul meu era s'o schimb într'un adevărat conac românesc de demult cu acoperiș mare de șindrilă și cu

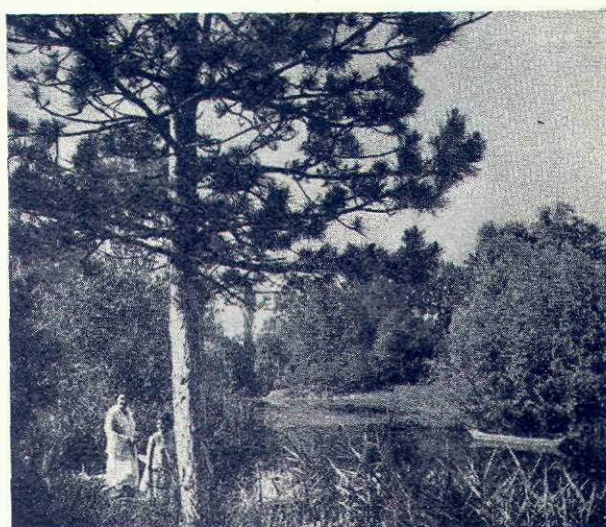

Foto Stelian Petrescu

În parcul Copăcenilor

pue că n'aveau decât să ceară ceva ca să-l și aibă, așa că deocamdată urma să mă mulțumesc cu visurile. Din fericire visurile mele erau așa de vii încât păreau aproape a avea. Pe când mă aflu în vechiul și dărăpănatul cerdac, cu podoabele lui simandicoase, în minte era ca și cum aș fi șezut în fața casei mele boerești trainice, în care vream cu tot dinadinsul s'o prefac într'o zi...

Intr'o zi... Dar întâmplări înfricoșate ne despărțeau de ziua aceea: războiul, tragedie, suferințe, înfrângere, surghiun și în cele din urmă izbânda, și întoarcerea noastră între toate cele ce fuseseră părăsite.

Copăcenii fuseseră părăsiti deopotrivă, împreună cu multe altele, dar în timpul celor doi ani ai surghiunului mă gândisem neîncetat la el și casa albă a visurilor mele mi se ridicase în față ca o fata morgana, dincolo, cu cruzime, de orice putere de a ajungere.

Dar Dumnezeu ne-a îngăduit să ne întoarcem, și am început să clădesc, foarte încet, pentru că tocmai atunci banii erau rari, casa albă tare, cu pridvorul larg și cu stâlpi la față.

Astăzi ea are ființă, și arată aidoma chipului din

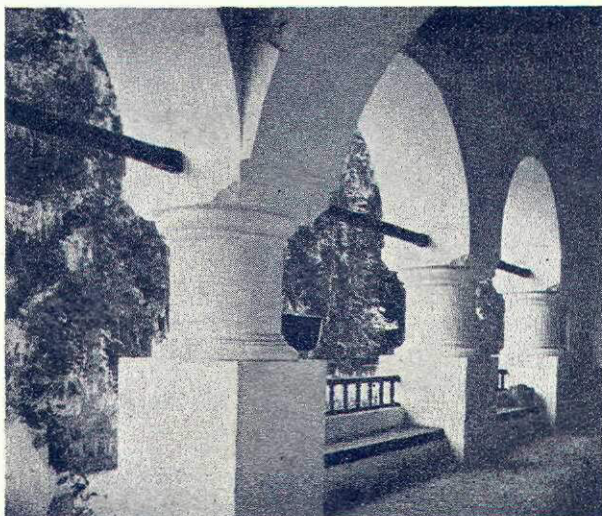

Foto Stelian Petrescu

Pridvor dela Copăceni

Casa Reginei Maria și Casa Principesei Ileana la Scroviște

Pe lacul dela Scroviște

visurile mele. I-am boltit tavanurile, i-am spoit în alb pereții, scoarțe în culori tari se întind pe podele, picturi, lucruri vechi, alămuri și arame chinezești înveselesc odăile și de câte ori mă duc vase multe se umplu cu florile pe care le cresc în mare mulțime; în așa mulțime le cresc încât primăvara și la începutul verii Copăcenii e ceva pe care mulți vin să-l vadă.

Regele Ferdinand iubea Copăcenii și vrea adevărat să meargă împreună cu mine ca să se bucure de numeroasele lui flori. În rătăcirile prin răzoarele mele de stânjinei, de lalele, de bujori, de crini și de trandafiri i se nășteea dorința să facă ceva la fel la Scroviștea unde stăpânea pe Domeniul Coroanei un mic pavilion de vânătoare, așezat în mijlocul copacilor. Dar regele n'avea niciodată timp să-și împlinească singur un gând și mi-a cerut să îmi pun eu puterile și să-i fac un adevărat cămin din locul acela.

Cu bucurie și cu însuflețire m'am așternut pe treabă, ajungând propriu-mi rival; ceea ce era cu atât mai lesne cu cât bugetul la îndemână era mai puțin slab. Am lărgit și am înfrumusețat marea casă. Am plănuțit grădina făcând două fâșii lungi de iarbă, care mergeau în linie dreaptă dela casă la pădure, și schimbând ostroavele lacurilor în câmpuri de stânjinei în toate boiurile cu puțință. Pe seară, când soarele apune, stânjinei aceștia se *prefac într'o mie de felinărășe de lumină.*

Lăsându-mă dusă de patima mea după case ciudate, am convins pe rege să-mi dea o colibă mică de pescar chiar pe marginea apei; răzând a pus căsuța fără rost în mâinile mele și eu am schimbat-o în cea mai drăguță locuință de care oricine se îndrăgostește, minunându-se cum de nu-i venise niciodată și lui în minte să încropească o asemenea casă. Cele adunate între pereții ei spoiti alb sunt toate foarte simple, dar jocul de culori e plăcut ochiului și fiecare lucru e chiar la locul potrivit și cum trebuie ca să îmbrace casa. Mai târziu, cu puțin înaintea morții, regele s'a învoit să clădesc o nouă colibă, foarte aproape de a mea, pentru Ileana. Ajungând cu anii o pricepută în case mici, adăpostul acesta din urmă e poate cel mai desăvârșit dintre toate. El are o podea albastră și perdele albastre, toate vasele sunt albastre și până și baia e albastră, iar de jur împrejur sunt sădite flori albastre. Mi-a fost drag să scot din acest mic sălaș ceva fără asemănare...

Dar încă dinainte să ridic din zid căsuța albastră, Branul a intrat în viața mea. Branul, mica cetate uitată, dincolo de zăvoarele munților. Sunt mulți ani de-atunci, într'o excursie peste graniță, îl văzusem stând într'o singură nebună pe stânca pe care e înălțat și-mi fluturase prin minte, ce încântare ar fi fost să stăpânesc o asemenea fortăreață și s'o prefac într'un cămin. Ce basm ar

fi însemnat să chem la viață un mic castel medieval, o adevărată poveste de zâne.

Și lucrul de necrezut s'a întâmplat: după doi ani dela războiul autoritățile orașului Brașov au venit la mine într'o delegație solemnă și mi-au oferit Castelul dela Bran, ca dar deplin, ca să fie întreg al meu!

Aceasta a fost într'adevăr o întâmplare minunată și cu aceeași însuflețire, niciodată domolită, am început să chivernisesc Branul. Și fiecare casă pe care o chiverniseam era pentru unul din copiii mei, pentru că ni-e totdeauna drag să clădim în viitor. Desfătarea n'ar fi fost aceeași dacă chipurile lor iubite nu mi-ar fi stat înainte așiderea steluțelor, adevăratul rost al întregii mele opere. Copăcenii pentru Elisabeta, Branul pentru Niculae și mai târziu Balcicul pentru Ileana căreia îi e dragă Marea.

Branul însemna un nou câmp de lucru, chemarea la viață a unui nou vis de frumusețe. Ajutată de un bătrân arhitect de încredere tot așa de însuflețit cași mine, am început să dau viață zidurilor moarte, să dau suflet vechei cetăți care nu trăise niciodată într'adevăr. Am trezit-o din lunga toropeală, am făcut dintr'un lucru orb un cămin cu ochi mulți privind peste lume. Adormită, depărtată, neajunsă cum era, nu s'a lăsat mai puțin să fie schimbată într'o locuință tihnită și plăcută. N'am făcut nimic, care să-i ia înfățișarea feudală, n'am prefăcut iuteala scăriilor, n'am înălțat acoperișul pridvoarelor, nici n'am îndreptat odăile strâmbe. Ușile au rămas așa de joase încât intrând ești silit să-ți pleci capul, pereții sunt groși de mai mulți coți, grinzi grele încing tavanele care nu sunt boltite și atâtea niveluri te întâmpină în castel încât anevoe știi la ce cat te afli.

Branul este astăzi un mic muzeu plin de comori rare aduse din toate țările; mica lui curte e un vraf de flori, mușcate și călțunași spânzură de fiecare fereastră.

La poale grădini pline de flori au dat din pământ, flori în așa mulțime încât sunt în stare să umplu cu ele întreg castelul; răsar pretutindeni în oale uriașe de lut sau în căldărușe și câni de metal și parcă le place să îpestrițeze zidurile albe cu boiurile lor înflăcărâte; nu e casă să-i fie mai dragi florile decât micul și bătrânul castel al Branului. Noaptea, când toate luminile sunt aprinse, el stă pe cer ca o umbră de basm găurită de sute de flăcări.

Și într'o zi, când Branul ajunsese un vis împlinit, într'o plimbare cu Niculae prin Dobrogea, m'am oprit deodată pe o limbă de pământ lângă Mare, care a trezit în mine un fior cu totul deosebit: am avut ca o simțire că locul acesta ori mă așteptase de totdeauna pe mine ori că eu trăisem totdeauna în așteptarea lui. Nu mi-se părea că aș fi venit aici pentru întâia oară.

Copacul acela bătrân atârna peste marea alba-

Curtea Branului: Castelana

Foto Guggenberger

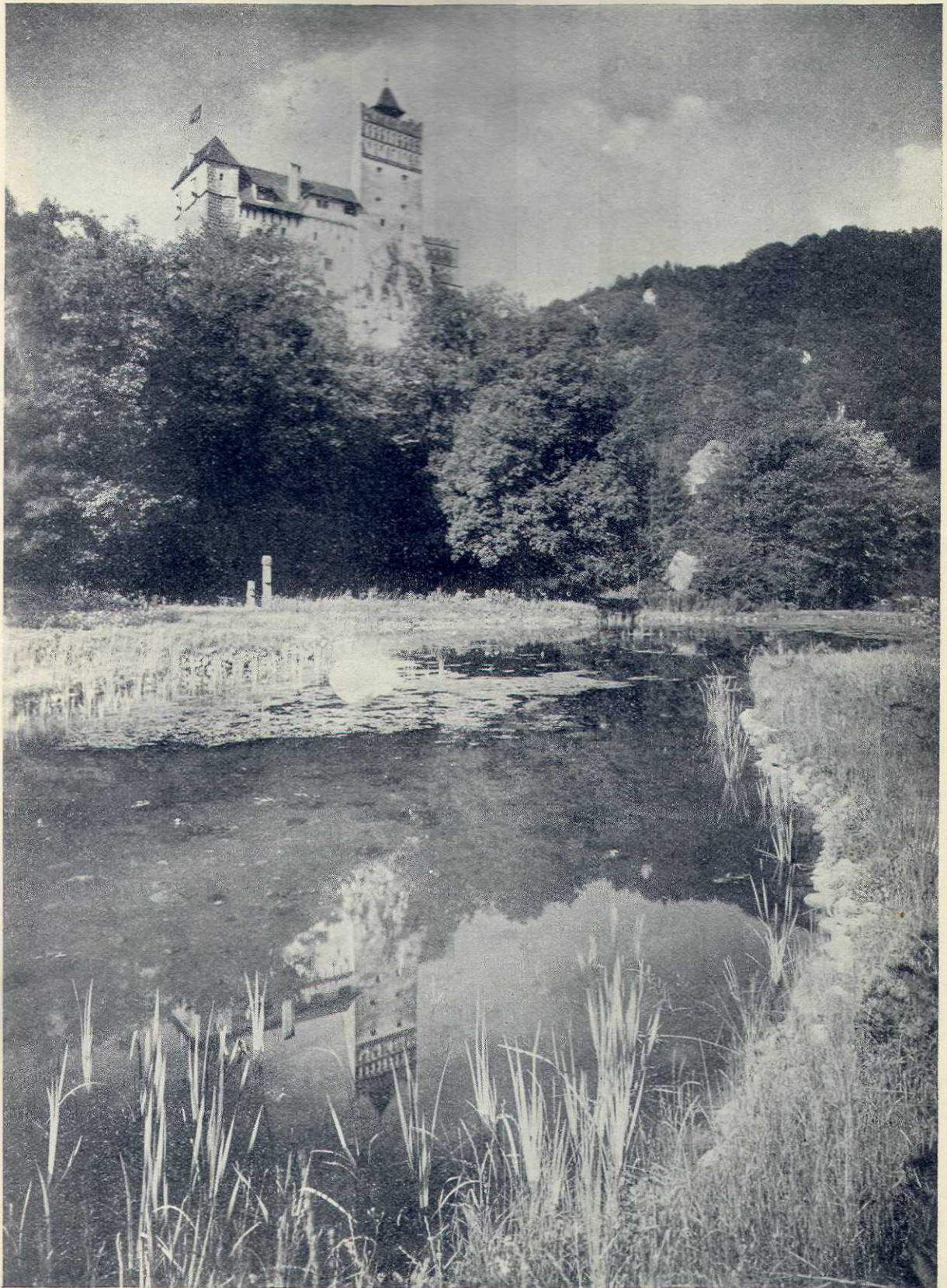

Foto Fischer

B r a n u l

Foto Fischer

Palatul dela Balcic văzut depe terasele Casei Principelui Nicolae

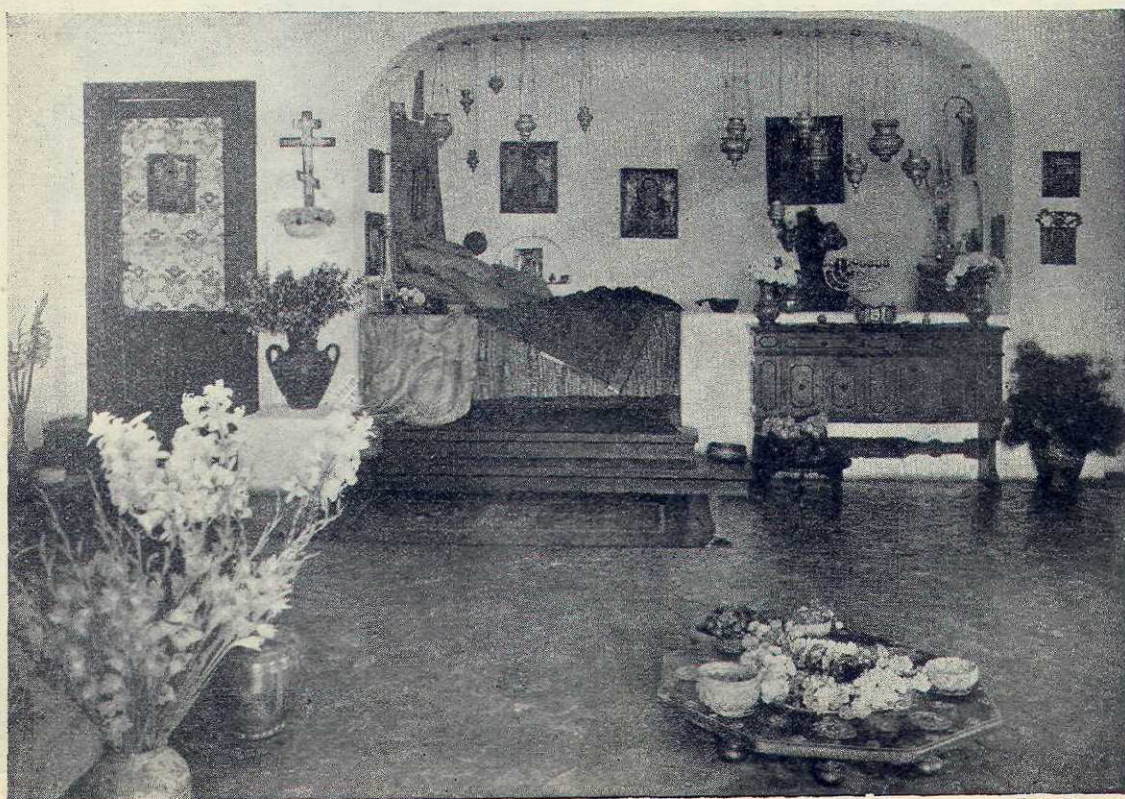

Foto Fischer

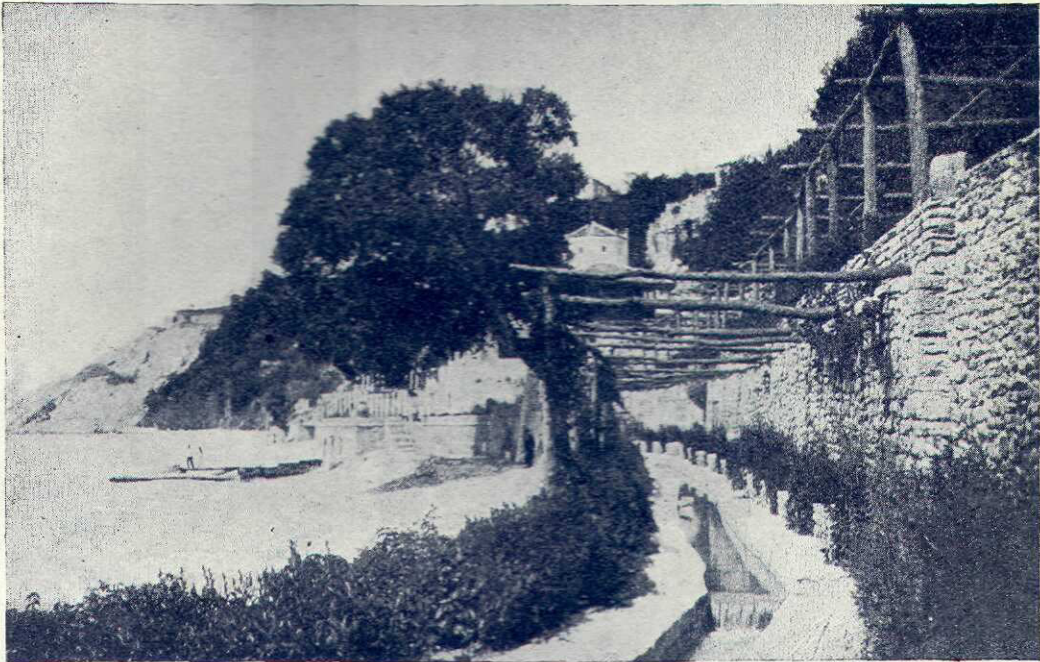
Interior din Palatul dela Balcic

stră ca peruzeaua, din vârful unui perete în ruină, sub care curgea un izvor cu apă limpede de munte! Locul îmi era într'un fel aproape, avea ceva înrudit cu adevărata temelie a ființei mele, aici era pace, frumusețe, Mare și apă proaspătă, iar puternicul copac fremătător se îndoia drept peste țărnișă, ca și cum ar fi ascultat cântecul valurilor.

Ședeam jos, la umbra marelui copac, privind la Marea scântetoare de lumină și ascultând jocul talazurilor împotriva malului. O simțire de desăvârșită, de aproape coplesitoare bună stare puse stăpânire pe mine. Făceam parte din loc și locul făcea parte din mine. Iară și iară mi-a venit acea-

pe care treptat, treptat să fie schimbate într'un raiu de flori.

Și așa, casa aceasta de vis se făcu a ceea ce era. Era să fie numai o toană de artist, un lanț subțire de care puteam să scap cu o cheltuială de puține zile. Dar iubirea locului creșu și tot creșu, odată cu gândul zugrăvirii viului meu chip potrivit întocmai împrejurimilor, care era prea ispititor pentruca artistul din mine să se poată împotrivi. Nu era vorba numai de aducerea aici a ceea ce care ar fi avut ființă în altă parte, ci de creație, de plămădirea pietrei, pământului, apei, copacului și florii într'un desăvârșit întreg. Venind în ani slabi, creația era de

Pe terasele Palatului dela Balcic

stă simțire dealungul drumului lung al vieții, simțirea curată că vii acasă, că ești primit în întregime și așa cum ești de împrejurările în care te afli.

Da, trebuia să ajung stăpâna aceluia colț de pământ, aveam nevoie de el, simțeam lucrul fără putere de împotrivire cu o răvnă care nu putea fi tăgăduită.

Și într'adevăr, l-am dobândit acel colț de pământ! Ar fi prea lung să înșir cum; dar bătrânul copac, vechiul zid și apa limpede cleștar care curge pe sub ele în Mare au ajuns ale mele și numai deocârmă mi-a răsărit în minte vedenia casei pe care doream, s'o clădesc... O casă albă, trainică, simplă ca linie, cu înfățișare turcească, o casă la care catul al doilea avea să fie ieșit peste cel de jos. O casă cu acoperiș turtit și cu picioarele aproape în Mare, o casă împresurată de prispe de piatră găurite de canale înguste cu apă curgătoare, pris-

măsură mică, smerită, țărănească, prin nimic monumentală, dar fără greș în felul ei.

Am găsit apoi aici o inimă căreia să-i desvăluit visul meu și care, lucrând alături de mine, a ajuns să iubească locul atât de tare încât i-am dat numele de Sfântu-Balcic.

A mai fost și aceasta cu Balcicul — a fost întoarcerea mea la Mare, întoarcerea la întâia mea dragoste. Născută pe o insulă, în sufletul meu trăia un dor străfund și veșnic, de Mare...

Ileana a moștenit iubirea aceasta de Mare. Ileana era a Balcicului și Balcicul era al Ileanei. Nu pot să-mi închipui Tenha-Iuvah fără Ileana și cu ea dimpreună mi-am desvoltat tot mai mult și mai mult visul.

Și nicio bucurie nefiind deplină până nu poate fi împărtășită altora, copilul meu și cu mine ne-am apucat să înjghebăm la Bran și la Balcic niște că-

Foto Julietta

Balcicul văzut de pe terasele Palatului

Foto Julietta

Pridvorul de pe drumul bisericii din Parcul Palatului dela Balcic

mine pentru fete, pentru cele care au ca ursită lucrul aspru în locuri fără aer, așa că bucuria puținței să le punem la îndemână case larg înșorite adăuga parcă lumină propriului nostru suflet...

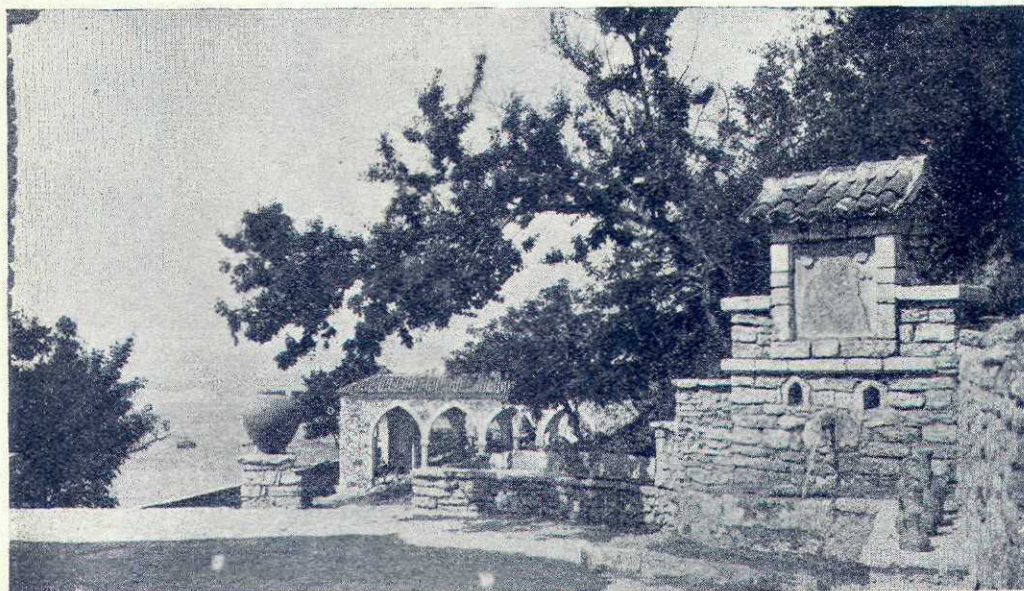
Copăceni, Scroviște, Bran, Tenha-Iuvah... visurile mele au prins trup, visuri smerite, fără îndoială; alții au isprăvit lucruri mai mari, dar ale mele trebuieră să se dea după împrejurări și după mijloacele timpului.

Dar dacă aş încheia aceste pagini fără să spui un cuvânt de Cotroceni și Pelișor, ar fi tot una cu o faptă de nerecunoștință. Cu toate că niciuna din aceste case nu sunt astăzi ale mele, ele mi-au fost

geria ciudată cu masa rotundă sub rotunda boltă, masă rotundă care poate fi mărită sau micșorată după oaspeți, dar care rămâne totdeauna rotundă.

Tot sub conducerea mea a fost făcută și scara care duce jos în grădina cu apă, o copie a scării dela Horez, mănăstirea cea mai scumpă mie. Tot ce e stil românesc la Cotroceni e lucrul meu, cași trandafirii care schimbă la începutul verii prispelile noastre într'o adevărată Mare de culori... Pentru cine sosește la Cotroceni în anotimpul când ei sunt în floare, casa îi pare palatul zânei adormite care nu poate fi ajunsă decât printr'un tufiș cu ghimpi.

Și în Pelișor am răzbit să fac două odăi românești, care aduc Branul în locuința mea mai ofi-

Fântâna cu icoană de pe terasele Balcicului

căminele de căpetenie, le-am iubit și am cioplit la ele an de an, cât am putut, potrivit-le gustului meu.

La cel dintâi am căzut sub farmecul arhitecturii românești și mi-a părut totdeauna rău de Cotroceni că n'a fost zidit în stilul unei vechi mănăstiri; numai că în zilele când a fost el reclădit iubirea față de arta națională era la nivel scăzut.

Mulți ani n'am fost destoinică să-i fac niciun fel de îmbunătățiri, trebuind să rămân mulțumită cu cece găseam; foarte cu dichis, în parte chiar luxos, dar fără acea trăsătură personală care dă caracter unui cămin. Dar când ziua adausurilor și îndreptărilor sosi, începui, cu învoiala Regelui Ferdinand, să schimb Cotrocenii potrivit cu cece, în curgerea anilor, învățasem despre arhitectura și ornamentica românească.

Așa luă întrupare marea încăpere albă cu arcurile și stâlpii ei, cu pereții albi goi, cu zugrăvelile vechi și cu lumina artistică, uimirea de astăzi a tuturor celor cari vin la Cotroceni. La fel, și sufra-

cială, două drăguțe odăi boltite, albe, cu tavanuri joase, cu stâlpi bătrânești de piatră și cu acel ceva fără nume, deasupra, care a ajuns „stilul meu“.

La Mamaia de asemenea e o căsuță care poartă pecetea mea.

Se găsește pe aceleași locuri cu o casă mult mai puternică pe care eu și Regele am clădit-o pe nisipurile țărmlui, întins așa kilometri și kilometri, și care ne-a dat totdeauna la toți o mare bucurie.

Dar soarta n'a vrut ca Regele să locuiască vreodată această casă, și să o locuiesc singură, era prea dureros. Ajunsese prea mare pentru mine, era o casă care trebuia umplută. Am dat-o atunci mamei Regelui. Amintindu-mi de propria-mi dorință fierbinte să am ceva al meu, i-am menit să aibă și ea o casă netăgăduită a ei. Așa a trecut Cara Dalga în stăpânirea ei, iar eu am luat pentru mine micul adaus pe care îl pregătiserăm lui Mihai.

Mihai, astăzi, trăește în palate, nu mai e băețelul care se joacă pe un mal de Mare, și din clădirea de nimic am făcut o mică locuință de vis în

Foto Stelian Petrescu

Palatul dela Cotroceni

Foto Stelian Petrescu

Casă indiană în parcul Cotrocenilor

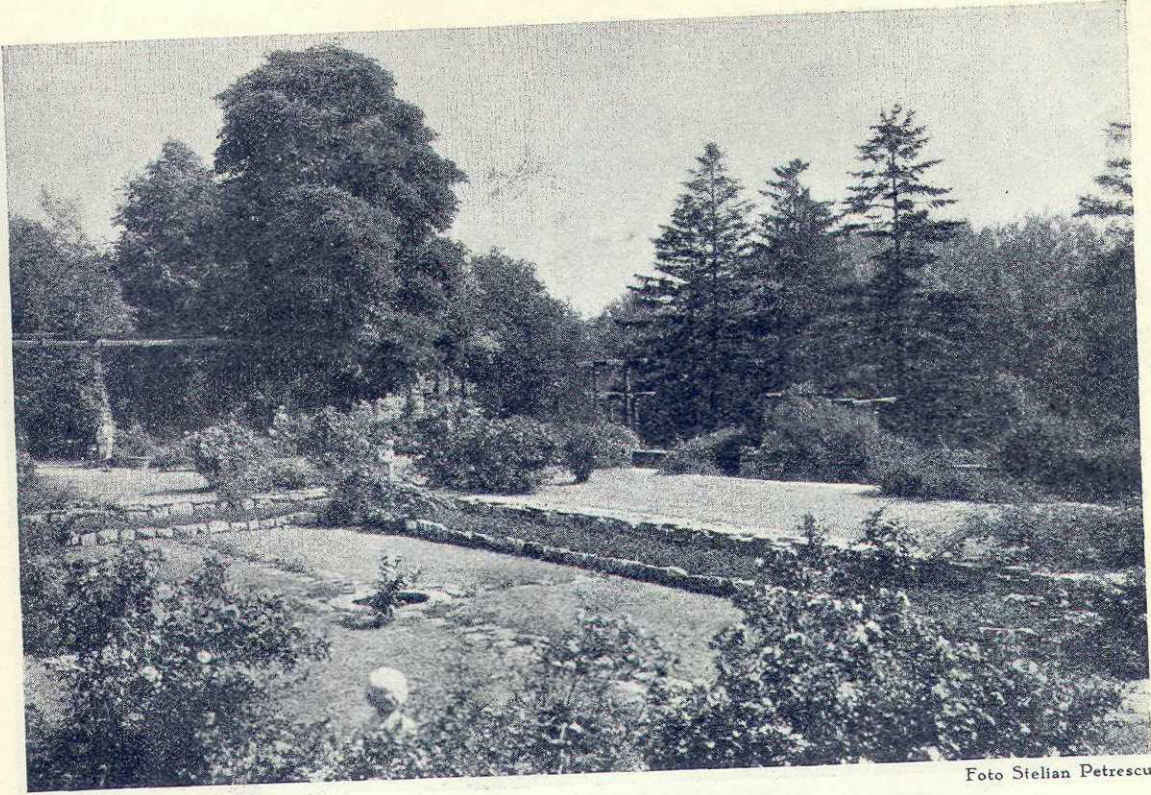

Foto Stelian Petrescu

Parcul Cotrocenilor

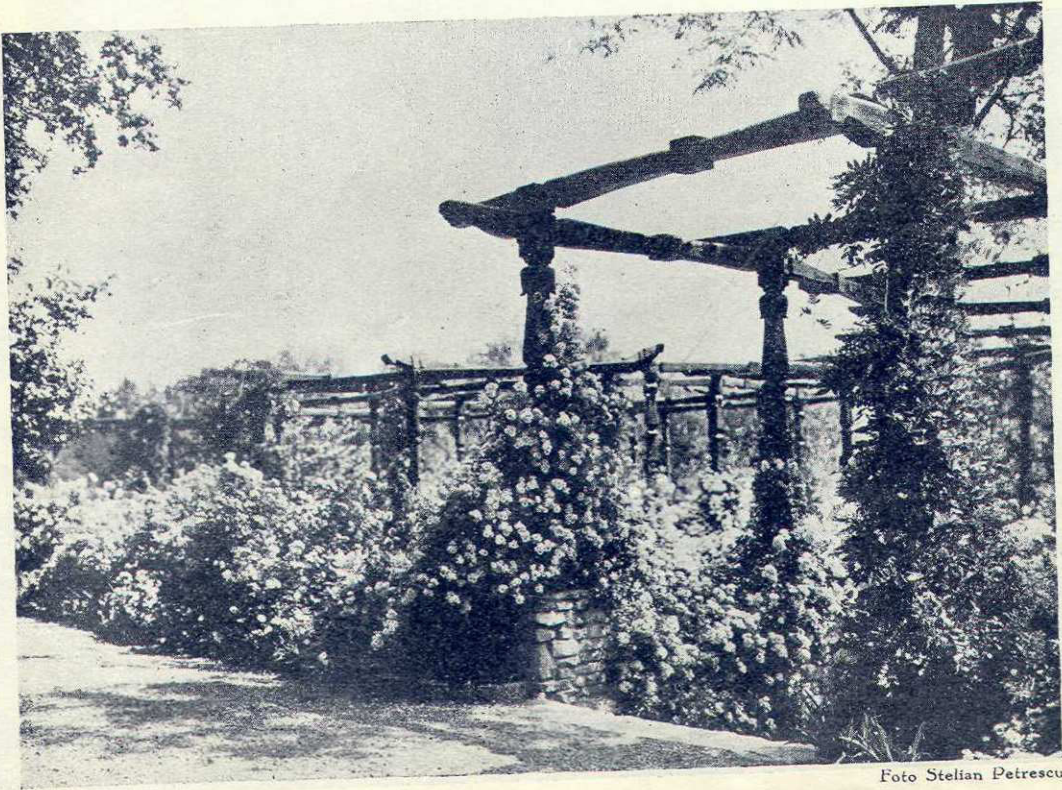

Foto Stelian Petrescu

Pe aleia de trandafiri a parcului Cotrocenilor

Desen, 25 X 36

Cecilia Căfescu Storch : Casa din Balcic a M. S. Regina Maria

Propr. Emanoil Bucuța

care eu și Ileana aveam tocmai bine loc, pentru că eu și Ileana ne împărtășim totdeauna din toate.

Iar de jur împrejurul acestei mici și stranii clădiri am desenat o grădină pardosită cu locuri mari goale la mijloc în care am sădit strălucite petunii, o floare care ține deopotrivă la soare și vânt și la uscăciune. Urmarea a fost o bucurie a ochilor. Casa părea căzută din cer pe un covor roșu aprins. Și mireazma era așa de tare că străbătea până jos la țărniș și era cu noi când ne scăldam în Mare.

Cara Dalga e și ea o micuță casă de vis...

Da, toate sunt case micuțe... visuri coborite în aeeva, visuri care s'au cristalizat în fapte. Dar, deși mi-au fost dragi casele micuțe, n'am avut mai puțin vedenia unei mari case albe aidoma unei vechi mănăstiri românești.

I-am dat nume Fata Morgana și ar fi fost să fie zidită în valea Bistriței. Am văzut-o stând pe o înălțime, albă ca zăpada pe fundul Ceahlăului. Fusese vorba de un minunat baraj care ar fi schimbat apele Bistriței într'un mare lac. Fata Morgana ar fi domnit peste acest lac. Dintr'o lature, culmea

pe care urma să stea s'ar fi scufundat cu poalele ei drept în apă, așa încât casa și-ar fi oglindit fața albă în lacul aflat departe dedesupt, pe când la latura dinainte livezi largi în floare pe prispe întinse ar fi dus treptat jos la malul lacului.

Așa de viu puteam să chem înaintea mea acest palat, cu mândrele-i colonade și grădinile tainice, cu sălile boltite, odăile de marmură și podelele de mozaic, cu ferestrele puternice deschise spre o vedere fantastică de munte și lac, încât era adevărat ca și cum mi-ar fi stat înaintea. Așezată pe vatra palatului meu de vis, vream să-mi zugrăvesc în învâpăiate cuvinte vedenia mea copiilor, trezind așa de viu icoana trăitoare în minte parcă într'adevăr i-aș fi dus de mână prin fiecare încăpăre...

Visuri... unele s'au împlinit. Dar această vedenie din urmă n'are să rămână decât o Fata Morgana... și chiar dacă anii grași s'ar întoarce eu n'aș mai fi aici ca să zidesc palatul cel alb lângă lacul care e și el un vis.

MARIA

Februarie 1930.

Curtea interioară a Castelului dela Bran

Din englezește de *Emanoil Bucuța*.